

בוצע בסיוע
אגף נפגעי פעולות איבה
הביטוח הלאומי

הרצל מרקוביץ

1.5.1921 – 3.6.1907

כ"א בסיוון תרס"ז – כ"ג בניסן תרפ"א

נחקר בידי: לאה קופפרמן

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

על אודות

ארגון המתנדבים 'לתת פנים לנופלים', עוסק בהנצחה של חללי מערכות ישראל ונפגעי פעולות איבה, אשר נפלו, נרצחו ומצאו את מותם, טרם קום המדינה ובמלחמת השחרור.

מתנדבי הארגון עוסקים בקידום תכניות ופעולות הנצחה שונות. עיקר תשומת הלב מופנית להשלמת פרטי חייהם של 'חללים עלומים', אשר מצבותיהם חסרות מידע וקורותיהם ותמונותיהם, באתר 'יזכור' של משרד הביטחון ובאתר 'לעד' של הביטוח הלאומי, חסרים. רוב אלו הנחשבים ל'חללים עלומים', הינם ילידי אירופה, חלקם נצר אחרון למשפחתם, שרידי וניצולי שואה או מי שהגיעו בגפם מארצות ערב. לחלקם אין קבר או מצבה לפקוד וסיפור חייהם, הוא היחיד שמנציח זכרם.

לצורך השלמת סיפור חייהם החסר, נוברים החוקרים, בארכיונים בארץ ובחו"ל, מנסים לאתר בני משפחה, מכרים וחברים ולדלות כל קצה חוט ומידע שיכול להוביל להשלמת סיפור חייהם החסר ובעיקר תמונת פניהם.

מסמך זה, הינו סך המסמכים והעדויות, שנמצאו אודות החלל, אשר איפשרו למעשה, השלמת קורותיו וסיפור חייו שהיה חסר.

"כִּי מֵדִי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל הרצלה מרקוביץ ז"ל

בן חנה - פייע ונתנאל

נולד בכ"א בסיון תרס"ז, 3/7/1907

התגורר ביפו

נהרג בפעולת איבה

בכ"ג בניסן תרפ"א, 1/5/1921

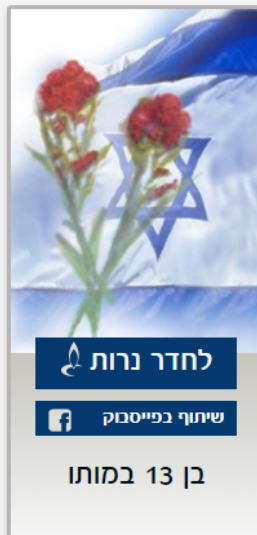
ביפו

הובא למנוחת עולמים בתל אביב, בית הקברות הישן
(טרומפלדור)

אזור: ב, גוש: 1, שורה: כ"א

הותיר: הורים, אח וארבע אחיות

הרצל מונצח באנדרטה בהר הרצל בלוח מס' 4

הרצל מרקוביץ

דף חלל

מקור: אתר לזכר האזרחים חללי פעולות האיבה, המוסד לביטוח לאומי

בדף חסרים תמונתו ופרטי סיפור חייו.

תהליך החקר יגלה אי דיוקים בפרטים נוספים.

קורות חיים

בן חנה-פייע ונתנאל, מוותיקי היישוב היהודי בארץ (האם נולדה בחברון, והאב נולד בצפת). הרצל נולד ביום כ"א בסיון תרס"ז (3.6.1907) בשכונת נוה-צדק שבגבול תל-אביב ויפו. הוא למד בתלמוד-תורה בשכונת נוה-שלום, ובחשאי אף למד צרפתית בבית-הספר הצרפתי ביפו. בהיותו בן 5 נתייתם מאמו.

בשנות מלחמת העולם הראשונה, כאשר היה רעב נארץ, נשלח עם אחיו ואחיותיו לבית הסב בצפת; אך גם שם לא שפר עליהם גורלם, והם עברו לראש-פינה ושהו בבית משפחת רוזנפלד. עם תום המלחמה חזרו הילדים לבית אביהם. זה נשא לאישה את אחותו, והיא גידלה את הילדים כאילו היו ילדיה-שלה. הרצל היה נער מוכשר ויפה-תואר. אהב לשיר ולחלל בחליל, והיה המנהיג של בני גילו בשכונה. כן היה בעל כוח גופני רב, ועם זאת טוב-לב ואמיץ מאין כמוהו.

ביום הפרעות ביפו, כ"ג בניסן תרפ"א (1.5.1921), שיחק הרצל בחצר ביתו. לשמע היריות והצעקות גברה עליו סקרנותו, והוא יצא לרחוב תלמוד-תורה ובו מצא את מותו, כאשר שוטר ערבי במדים ירה בו מטווח קצר.

הרצל הובא למנוחת-עולמים בקבר-אחים בבית-הקברות הישן ברחוב טרומפלדור בתל-אביב. השאיר הורים, אח וארבע אחיות.

בחברת קונטרס מובאות נסיבות הירצחו.

"כִּי מֵדֵי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֵנוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל מרקוביץ

מצבתו

מקור: BillionGraves

מקום קבורתו של הרצל מרקוביץ בקבר האחים של חללי מאורעות תרפ"א בבית העלמין טרומפלדור:

הרצל (הרצלה) מרקוביץ

בן חנה פייע ונתנאל

נולד בנווה צדק

כ"א בסיוון התרס"ז 3.6.1907

נפל בנווה שלום

כ"ג בניסן התרפ"א 1.5.1921

בן 14 בנפלו תנצב"ה

ביום הפרעות שיחק בחצר ביתו.

לשמע היריות יצא לרחוב תלמוד תורה.

שוטר ערבי ירה בו והרגו.

היה נער אמיץ, מוכשר,

יפה-תואר ומנהיג של בני גילו.

מצבת אחים

לנפשות קדושות וטהורות

שנרצחו ביפו וסביבותיה

במאורעות הדמים מאי 1921

בימים כ"ג - כ"ד בניסן התרפ"א

ת.נ.צ.ב.ה

הרצל מרקוביץ

תמונתו

מקור: אלחנן בן אורי – מאייר ומעצב פונטים

צילומים של הרצל מרקוביץ אינם בנמצא.

לאחר מותו, הוא צולם על ידי צבי ארושקעס (אורון) בצילום השמור בארכיון עיריית תל אביב-יפו.

צילומו היווה בסיס לאיור זה של המאייר אלחנן בן אורי.

הרצל מרקוביץ

מפקד ועד העיר ליהודי יפו

מקור: העמותה למחקר גנאולוגי בישראל IGRA

מס' רישום	שם	מס' רישום	שם	מס' רישום	שם	מס' רישום	שם
42	שלמה יולט	45	נחמן מייזל	1	מרקוביץ	614	
11	מפא"ח	16	קמ	2			
		17	הרץ	3			
		47	זמר	4			
		20	קמ	5			
7	זכמ"ח	6	לני	6			
9		8	לני	7			

ברישום משפחת מרקוביץ במפקד האוכלוסין לשנת 1918/9 מופיעים: נתנאל-מאיר בן 45 וחנה בת 47 עם ילדיהם פסל בת 20, זלמן בן 16, הרץ בן 12, שינה בת 8 ושרה בת 6.

לדברי בני המשפחה, המשפחה עברה ליפו מצפת בשנת 1903 והילדים זלמן, הרצל, שינה (יפה) ושרה נולדו בנווה שלום ביפו.

אם המשפחה פאייע חנה נפטרה ב-1912 ונקברה בבית העלמין הישן של יפו.

הרצל מרקוביץ

מפקד העדה האשכנזית בצפת

מקור: העמותה למחקר גנאולוגי בישראל IGRA

שנת וולגות	סמ	שם
1272	136	מטעל בן יצחק וזויר
1290	"	"
1306	"	נשה בן יצחק וזויר
1319	"	מטעל בן נשה בן
1278	"	זיסל זושט יצחק וזויר בת זאק
1315	"	זאק בן יצחק וזויר
1319	"	פאייע בת מטעל
1303	"	פאייע זושט מטעל בת זאק
1307	"	זושט זושט נשה בן יצחק וזויר בת זאק

רישום משפחת מרקוביץ במפקד האוכלוסין של כולל רומניה מפרט את בני המשפחה הבאים:

יצחק מאיר בן משה-דוד (סבו של הרצל), רעייתו זיסל וילדיהם: נתנאל (אביו של הרצל), משה-דוד, גולדה.

פאייע אמו של הרצל, אשתו של נתנאל ופסיה בתם.

רפאל אחי הסב, ויהודית אשת דודו של הרצל, משה-דוד.

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל מרקוביץ

סבו, יצחק מאיר מרקוביץ

בחירות להנהגת כולל רומניה בצפת באסיפה כללית של אנשי כולל רומניה בצפת, שהתקיימה בט"ו בתמוז תרנ"ו (1896), בחרו 60 החברים שנכחו את 'שבעת טובי העדה', שעליהם הוטל ניהול הכולל. והרי נוסח הפרוטוקול, שטרם פורסם עד כה:

אנחנו הח"ח אנשי כולל רומאניע באסיפתנו יחד לקיים את הפיוקטין [פונקטין = סעיפים] שהסכמנו כולנו פה אחד באסיפה הקודמת. בחרנו בזה כולנו פה אחד ברצון הטוב בדיעה ובחירה חופשית האנשים הללו לשבעה טובים שהמה ינהלו את הכולל כפי הפיוקטין הזה. ודוקא לבצע שליחת המעות שיהיו עפ"י יאקסין.³⁴ ואלה המה הרכבים: הרב אברהם שלמה בהרש"ם, הרב ישראל מרדכי ברוינער מיאסי, הרב יצחק מאיר מארקאוויטש, ר' יוסף באלאבאן, ר' קלמן מאשקאוויץ, ר' מאיר טובינהויז,³⁵ ולקאסירר

יצחק-מאיר וזיסל מרקוביץ עם בתם חנה (עומדת) ובנם נתנאל (במרכז).

מקור: תמונות המשפחה, באדיבות עליזה פרידמן

הרב יצחק מאיר מרקוביץ היה אחד משבעת טובי כולל רומניה מקור: יעקב גלר, כולל מולדביה וולכיה בארץ ישראל, קתדרה, יד יצחק בן-צבי, ע' 66.

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֵנו עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל מרקוביץ

סבו, יצחק מאיר מרקוביץ

מקור: בית המכירות צ'ולמנס

תעודה מאת ראשי הקהילה האשכנזית בעיר צפת
בחתימות רבניה, תרס"ז (1907):

"זאת התעודה מאיתנו שבעה טובי העיר מעדתכם
הקדושה כולל ראמניע" ועליה חתימות 7 טובי כולל
רומניה ובהם יצחק מאיר מרקוביץ.

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל מרקוביץ

סבו, יצחק מאיר מרקוביץ

מקור: בית המכירות מורשת

חותמתו של "יצחק מאיר מארקאוויטש מעיה"ק ירושלים ת"ו בצפת תובב"א על גבי כרך "סאה סולת".

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

זכרונות מבית המשפחה

מקור: "מחיי כילד בנווה שלום" / יעקב מרקוביץ (1925-2021), אחיו למחצה של הרצל, בנם של נתנאל ושרה החיבור המלא פורסם באתרים "חדשות בן עזר" (גליון 406) ובאתר החדשות Ynet

"כאמור, אבי נולד בצפת ואביו היה שכן וקראו לו "איצה-מאיר זייגער מאכר", היינו – "יצחק-מאיר השען", וגם אבי למד ממנו והיה לשען. בשנת 1907 פתח ביפו חנות לשעונים ולתכשיטים ברחוב אסקנדר-עווד, לימים בוטרוס, אשר ליד בית המימשל התורכי ("הסאראיה"). לאחר הקמת מגדל השעון, הוא שדאג לתקינות השעונים במגדל ולדיוקם, וכאשר גירשו התורכים את תושבי יפו היהודים בשנת 1917, הרשה לו המושל התורכי להישאר ביפו, בנווה-שלום, כדי שיטפל בשעונים שבמגדל השעון.

מגדל השעון ביפו, 1929
מקור: ויקיפדיה

הוא היה בין חמישים בעלי-הבתים הראשונים של שכונת נווה-צדק – השכונה היהודית הראשונה בפאתי יפו, ומשם עבר מאוחר יותר לנווה-שלום. בשבתות היה חוזר מדי פעם עם אורחים שהתפללו בבית הכנסת, ושלא היה להם היכן לאכול – וזאת כמנהג "הכנסת אורחים". כמו כן נהג לתת הלוואות לנזקקים ללא ריבית, תמורת עירבון.

אימי סיפרה כי לחנותו של אבי היה מגיע אדם לבוש כבדואי שהתחזה לבדואי אף כי היה יהודי, ובידו שעון גדול, בא כמי שרוצה לתקנו. ובמקום שמותחים את הקפיץ היה אבי מכניס פתק מגולל שעליו היו רשומים דברים. האיש היה איש-קשר ל"ניל"י" – קבוצת הריגול שהקים אהרון אהרונסון בתקופת מלחמת העולם הראשונה.

הרצל מרקוביץ

זכרונות מבית המשפחה

מקור: עתונות יהודית היסטורית – השקפה, 10.6.1904

זכרון דברים מאספת חברי הועד הפועל הגדול של ההסתדרות.

יושב ראש מקריא את מכתב שיינברג להמרכז מחדש סברואר, המכתב כתוב צרפתית וחתום עליו מוריץ שיינברג, אברהם לוי ונתנאל מרקוביץ, וזה תכנון: נתכבד לשלח העתקה מכה החרשאה שנתן לו בשבוע זה מצד שמנים מחברי ההסתדרות המבקשים את כספם בחזרה. בודאי התבוננתם כי רב משלמי הכסף הנם עניים מרודים, אשר אין להם ה'יק כעניני העולם ואם העמסנו עליהם החובת לשלם חצי מני'די חרשינו כדום מצד אחד לנוע ברעב ובודאי נוכחתם לדעת כי מר אוסישקין תחת להשתדל לרכוש את לבות בני אחינו הוא עושה להפך ולפי דגרוו בעצמו הוא נראה כהמאה אשר לא הפצנו להיות מסייעים ובודאי זכירו הפרזה של מר אוסישקין—דער מאהר האט זיינע ספדיכט בעטהאן דער מאהר קאן געהן (ממשמש) צריך היה לחכות כי יאמרו לו, וקערק דוא פערדינטעסט דיינע אויגען גאלגען וכו'... ולכן תואילו להגיד לנו מתי אכא כסלק חשבוננו או אם יהיה צריך כי נכא כלנו. קראה העתקת כח ההרשאה מיום ה' שכא תרס"ד:

אנו החיים בהסתדרות של אוסישקין מתפאר בה לא נתאשרה, לא מאגודת הציונים, לא מחברת צ"ח, ולא מחברת למען-ציון ולא מחברת יקא' ,

בראותנו כי מעשה ההסתדרותי אשר הא' אוסישקין הבטיח

שתגדל ותיטיב מפעליה בנוגע האבני הדרים בעירות של א"י, גם עוד להרכות יתר ויותר אי סדרים.

הננו מבקשים א) כי לא יכתבו עוד מכתבים, לא יעשו שום מעשה עוד בשם ההסתדרותי שאנו לקחנו חלק בהתיסרותה, והננו מוחים בכל תקף ועוז על מי שהוא, האיטר ועושה דבר מעתה בשם ההסתדרות, כי אין בנפשנו להיות במסייעים למפעל שאין ידים לוי. ב) הכספים שנקצו מאתנו לשם ההסתדרות, היינו חצאי המנידינות, יושבו לנו.

ג) ההוצאות שהוצאו נבחרינו למסעם להסתדרות המדינה בזכרון יעקב יושבו לנו.

ד) מטא אחר הדברים הנזכרים בחינו בשלשית האדונים הנקובים בשמותם: ה' מ. שיינברג, יהודה לוי ונתאל מרקוביץ, והננו נותנים להם כח והרשאה להיות באי כחנו למעול ולעשית כל מה ישיבינו הנחוץ לדבר, ואם לא תושב להם הגולה, הרי הם באי כחנו לעמוד בדין, עם מי שיבינו, לפני בית דין הגדול שבירושלים.

אחרי זכוח נחלט כי מר סיכובולסקי יגיש הקובלנה בהצורה הזאת בשם המרכז הקובל על מר שיינברג במעשה הרמת יד נגד ההסתדרות בהתחלה כהעלבה באלמות, וגם בהכאות, והכל במחשבה קדם למעשה ובחבורה—וכהרנע הזה נתקבלה תשובת מר מוריץ שיינברג על דהומנה שנשלחה לו, בתשובה על ההומנה הנהו מודיע כי הוא נקרא אל הקינסולט עפ"י תלונות הא' יפה וכי הוא מקוה להשיב שמה התשובה הנכונה למכתבו מ"ד סברואר, ולא לחשוב כמקד כאשר עשה הא' יפה.

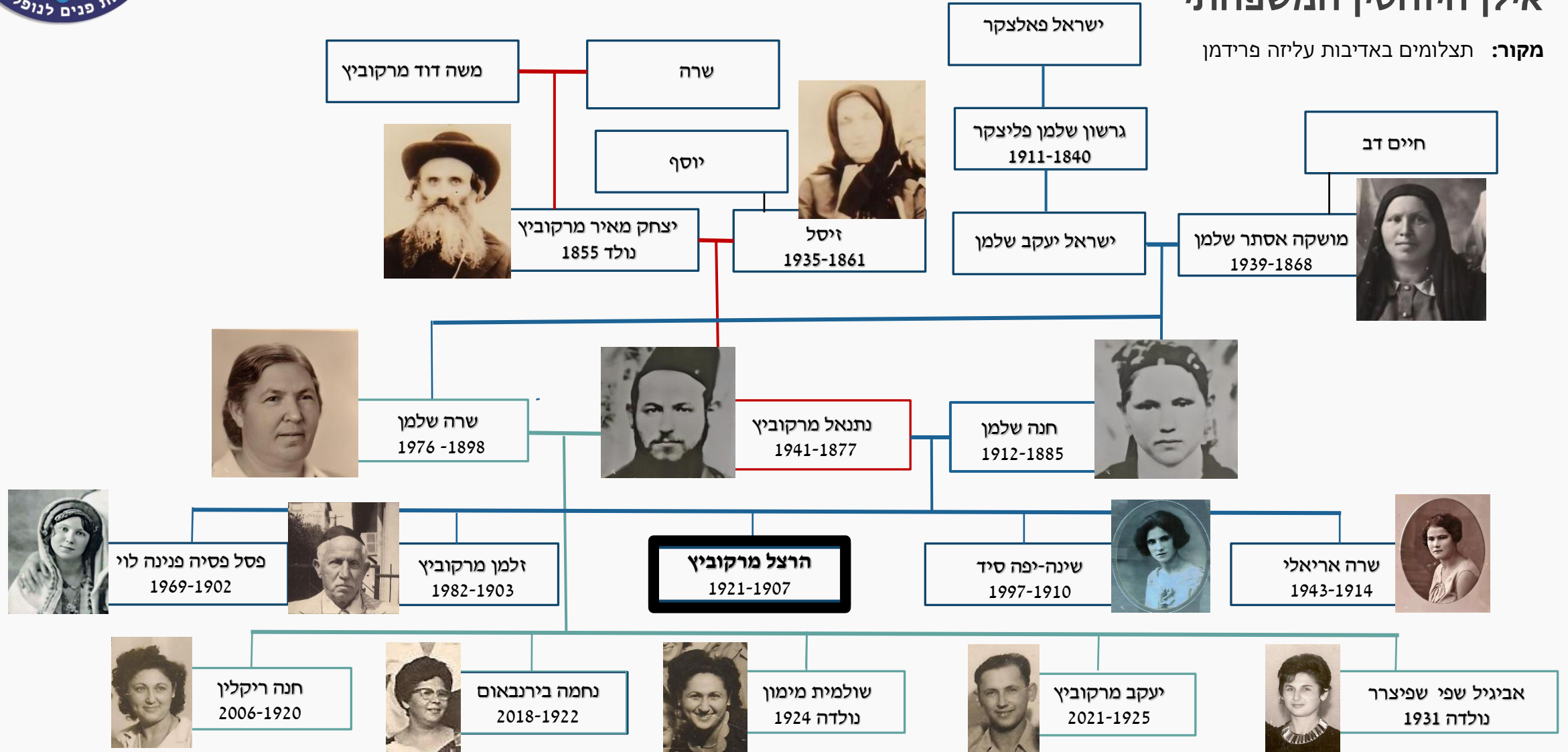
"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל מרקוביץ

אילן היוחסין המשפחתי

מקור: תצלומים באדיבות עליזה פרידמן

הרצל מרקוביץ

אבי סבו, גרשון שלמן

פ'נ הירא וחרד לדבר ה' הרב ר' גרשון בהרב ר' ישראל מפאלצק נ' ז"ך אייר התרע"א [25.5.1911]

מקור: מרכז מידע הר הזיתים

ירושלם.
הרב גרשון פוליצמר ז"ל.

ביום החמישי העבר נפטר בעירנו הרה"ג גרשון שלמן שחיה ידוע בשם גרשון סוליצקי בשנת השבעים ואחת לימי חייו. המנוח היה מצוין בתורה, ועוד יותר בגמילות חסדים. הוא היה נוח לבריות במלוא מובן מלה זו, ובמשך של עשרות שנים לא פסק מלקבץ בין יושבי שכונתו עשיריה לעשיריה לחמוך בזה את אביוני השכונה משבת לשבת. כן היה מנהגו לאמץ בכל ערבי פסחים טעות על קמחא דפסחא ולהלקן בין העניים.

הוא היה בכלל מסוס בלתי רגיל כל כך בזמן הזה. שמחה עולמית רחפה תמיד על סגיו, והרכה סמדת איש גמזו היה בו.

תנצבה.

המוריה, 30.5.1911

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל מרקוביץ

משפחת סבו, ישראל-יעקב שלמן

משפחת שלמן הגיעה לחברון בשנות הארבעים של המאה התשע עשרה. חלקם עלו לירושלים לאחר שמרכז ועד כולל חב"ד עבר לירושלים, והרב גרשון שלמן היה "מחכמי ישיבת כנסת אליהו בירושלים".

הרב גרשון שלמן (1840-1911) "היה מצוין בתורה ועוד יותר בגמילות חסדים".

על גבי הספר "רזיאל המלאך" של דפוס קאפוסט, מספרי הקבלה הקדומים שהודפס בדפוס הראשון בארץ ישראל, כמה רישומי בעלות קדומים ובעמוד האחרון של הספר רישום הכולל אזהרה חמורה לא להשתמש בהשבעות ובשמות המוזכרים בספר. בסיום האזהרה חותם גרשון שלמן פאלצקר, ירושלים, ר"ח ניסן תרמ"ו, חתום על "הסכמה" של בני הישיבה משנת תרמ"ז.

מקור: בית המכירות אוצרות

"כִּי מֵדִי דְבָרֵי בּוֹ זְכוֹר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל מרקוביץ

סבו, ישראל-יעקב שלמן

מקור: עתונות יהודית היסטורית – חבצלת, 16.4.1885

חברון

הודענו כג' החולף ע"ד שמך המים אשר היה בחברון
והסב נזק לאחדים מאחינו שמה, ויגיענו בשבת הזה מכתב
טאת הרב הגדול מהר"ד שמעון מנשה נ"י ראש עדת
האשכנזים בעה"ק חברון, המבקשנו לעורר חמלת אחינו
הנדיבים על שתי המשפחות אשר סבלו מאסון הזה ואלה
דבריו:

בניית כ"ג ניסן חי למכוי תרס"ה פ"ה"ק חברון ה"ו.
החתיים לכבוד אחי ירדני המופלג מו"ת ישראל דובער פרומקין נ"י
אהרש"ים הגה כודאי שמענתם כן המארע ככאן בעת גשמי ברכה שהיו
ככאן קודם פסת אשר נפתחו מעיינות תהום ושטפו כמה בתים ויד ה' נגע בשני
אנשים אפרתים וריאים ושלמים ירדינו ר' אלכסנדר סענדר הלוי עפשטיין נ"י
וירי ישראל יעקב שלמן נ"י ב"ר גרשון מפאלצק נ"י, אשר מעמל בפיהם ישבעו
לחם ולוו מעות בהכשר להשתכר ממכירת יין ושאר משקים, וכעת שטפו הבתים
הב"ל את כל הבית והמרתף ואת כל המשקים כו' ונשארו ערומים וא"א להעלות
עליהם גדול הרהמנות שעליהם. ע"כ מצוה גדולה על א"ה שירדע צערם בשער
בת רכוש אילי על ידו יצמח להם ישיועת. ובסתותי על הסוד ומנובו ישעשה מצוה
הגדולה הזאת בחכמתו חרמה ושלוטו יסגא בכל טוב בלה. ר"י ירדו דושי"ם
שמעון מנשה בלא"א סו"ה משה זללה"ה.

בידענו את האנשים הנכבדים אימללי האסון הזה,
כי באמת עמלו ויגיעו מעדים להביא בעמל ידיהם פורת
ביתם, וכל עבודה לא הבגידה אכפס עליהם, הגנו מחלים
פני אחינו הנדיבים בכל מקום אשר דברינו אלה יגיעו,
לחוס ולרחם על שתי משפחות בישראל, לתמכן בגדבותיהם,
למען תוכלנה לשוב לאיתנן ולהתפרנס מיגיע כפיהן
והמרחם ירוחם. המו"ל.

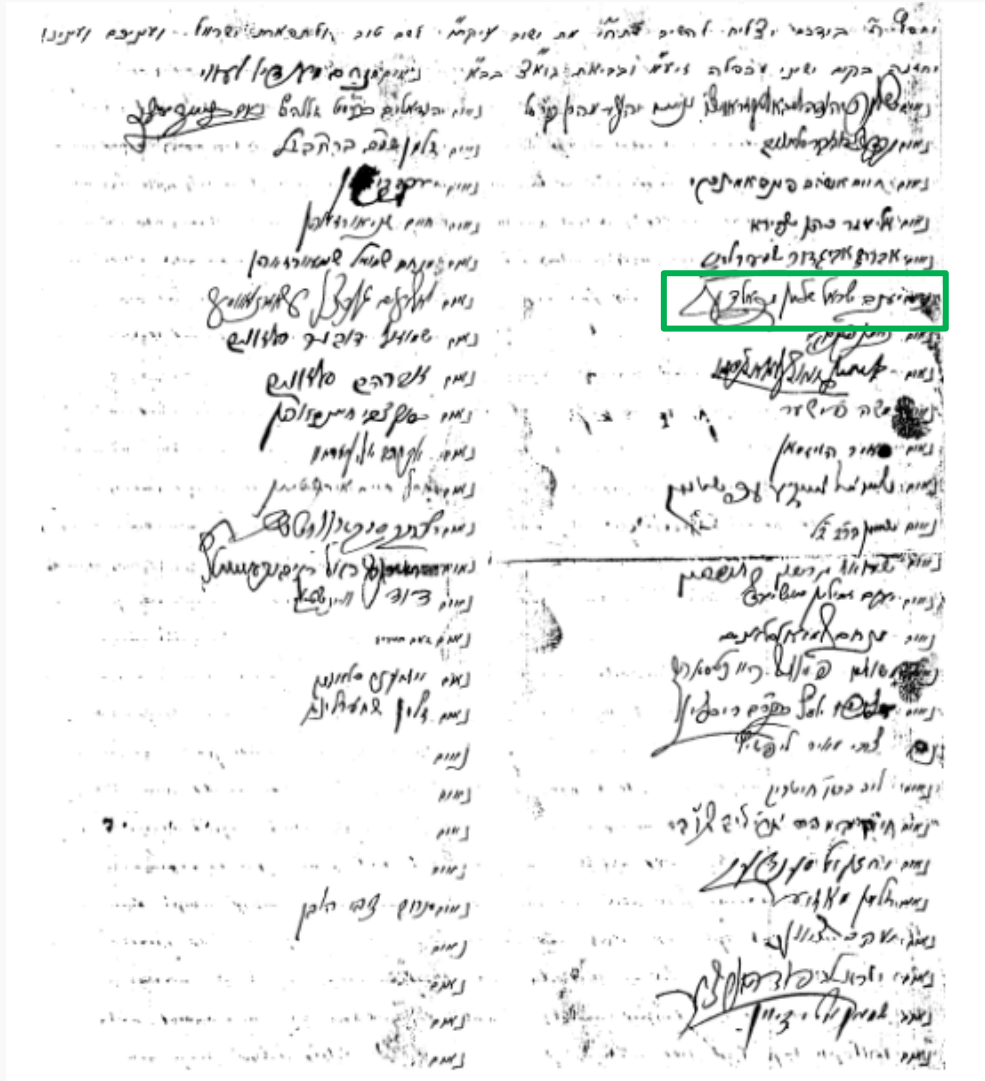
ישראל יעקב שלמן, בנו של הרב גרשון שלמן מפאלצק, אבי
אמו של הרצל מרקוביץ, בין נפגעי השיטפון ב-1885 בחברון:

"נפתחו מעיינות תהום ושטפו כמה בתים ויד ה' נגע בשני
אנשים אפרתים וריאים ושלמים ירדינו ר' אלכסנדר סענדר
הלוי עפשטיין נ"י ור' ישראל יעקב שלמן נ"י ב"ר גרשון
מפאלצק נ"י, אשר מעמך כפיהם שבעו לחם ולוו מעות בהכשר
להשתכר ממכירת יין ושאר משקים, וכעת שטפו המים הנ"ל
את כל הבית והמרתף ואת כל המשקים כו' ונשארו ערומים"

שלמן. יעקב ישראל מסולוצק:
צה. קכ (חתימתו). קסט. קע (חתימתו).

- בעוה"רה. המתפללים בבדיכני של אנשיה הציא
אשר סידרנו מתוך הדייטמה שעלה דייצן חן היצ.
- 1.20 - די אלימור שפירא רבנות די
  - די הידאל לעוויאנס הלוי חריו חפנינו בו לשם
  - ששים בלא סוף
  - 1.20 - הרבנים הריו
  - 1.20 - הראיש הייז (אם נסע לחייל יבנס בני ד
  - אבריים הייז כמקסוה)
  - 1.20 - דייצן חן הייז
  - 2 - הריו לייכילסאן הייז חוסנס לחון קבות
  - כנהיני רביל
  - 1.20 - הרשית שוחאט הייז
  - 1.20 - הרליא פונדאטנסקי הייז אם ירנה
  - 1.20 - הריו לעווי הייז
  - 1.20 - די יעקב ישראל שלמן הייז
  - 1.20 - די נלסן מאריא הייז
  - 1.20 - די יצחק טירקאדיץ הייז
  - 1.20 - די צבי הלבן שמש הייז בער שמשות ולענמים
  - עם יחאלל כנהיני הנל מחשלתוה אבריים
  - שרשים כמעיל הייז די אנריס אליעזראו
  - הייז די מודכי נראנטי הייז די ישראל חסריק
  - הייז עשיט גדל צוק חכה בטול:
  - 1.20 - הכווי ישראל חרטיק הייז אך שיתנהג בטונ
  - וכיראת די על פניו.

חתימת 44 ראשי המשפחות בחברון על כתב מנוי לוועד הכללי של קהילת חברון בשנת עת"ר

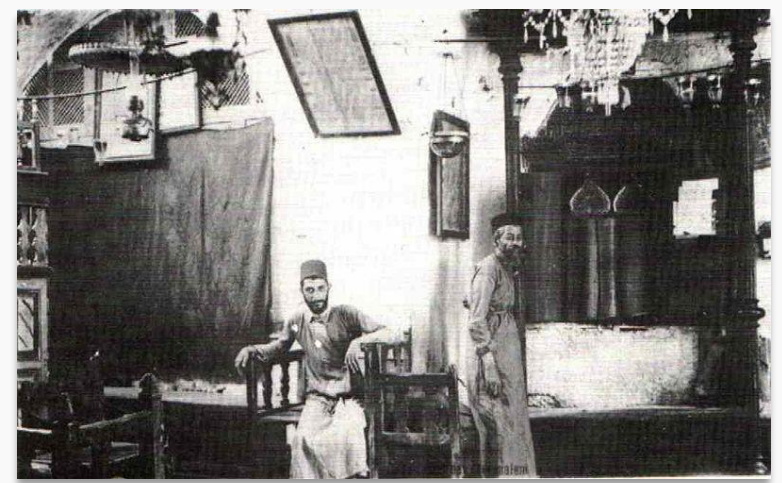
הרצל מרקוביץ

סבו, ישראל-יעקב שלמן

מקור: תולדות חב"ד בארץ הקודש / שלום דובער לוי

סבו של הרצל היה מעורב בחיי הקהילה בחברון וחתימתו של יעקב ישראל שלמן מצויה בין חתימות ראשי המשפחות בחברון.

שמו נזכר בין המתפללים בבית הכנסת אברהם אבינו של חב"ד בחברון.

בית הכנסת אברהם אבינו בחברון, מקור: Wikimedia Commons

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל מרקוביץ

סבו, ישראל-יעקב שלמן

מקור: תולדות חב"ד בארץ הקודש / שלום דובער לוין

הישיבה "תורת אמת" המשכה של ישיבת "מגן אבות" הוותיקה. נוסדה כדי להכניס רוח חדשה שתביא להרחבת הישיבה והישוב בחברון, נוסדה על ידי תומכי תמימים שליחיו של רבי שלום דובער שניאורסון האדמו"ר החמישי מלובאוויטש.

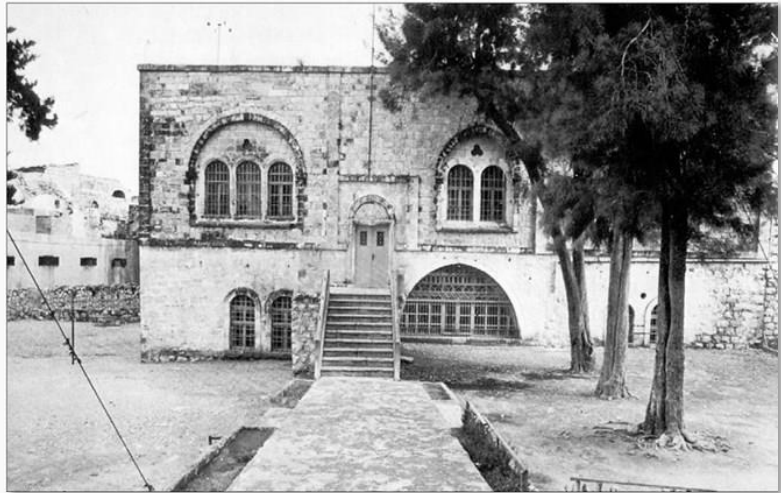
ישראל יעקב שלמן היה גבאי בתלמוד תורה מגן אבות ונמנה על תלמידיה כל ימיו. בספר התמימים א' מופיע שמו בין שמות התלמידים שלמדו בישיבת תומכי תמימים.

לציל בגנו על הנתח, היים דך טתו שנת התישיב לפי. טנאי ומגנלי ישיבת מגן אבות ותי חלמוד תודה לתשכ"ד עמדיק חב"ד ת"ו, התיחמיק חזקה טונה ושולם טנס חיים אברהם פוסדאמינסקי טנס זלמן שריב ברה"ב ז"ל וטנס יעקב ישראל שלמן

החיתום הראשון הוא מהצבאים הקודמים, והשנים האחרונים נחשבו בתקופה שכינתיים.

כל זה – עד שנת תרס"ב, שבו הסתיימה התקופה הראשונה של תוסוד "מגן אבות". בשנת תרס"ג חתומה תקופה חדשה, שבה נדון לחזק.

ישיבת תורת אמת

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל מרקוביץ

תמונות בני משפחתו

מקור: משפחת מרקוביץ, באדיבות עליזה פרידמן

הוריו של הרצל - חנה ונתנאל מרקוביץ

שרה

יפה

זלמן

פנינה

הרצל מרקוביץ

תמונות המשפחה

מקור: משפחת מרקוביץ, באדיבות עליזה פרידמן

אביגיל

יעקב

שולמית

נחמה

חנה

נתנאל ורעייתו השנייה שרה, אחות אמו של הרצל

הרצל מרקוביץ

משפחת אמו

מקור: באדיבות עליזה פרידמן

סבתו של הרצל, אם אמו מושקה שלמן, עם ארבעה מילדיה.

מימין לשמאל: מרים ארוך, מושקה שלמן, בתיה רייכמן, שרה מרקוביץ, משה שלמן

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל מרקוביץ

תמונות האחות הצעירה שרה

מקור: הארכיון לתולדות פתח תקווה (תיק אישי שלמה נדיב)

שרה נישאה לישראל אריאלי (ליינס) ובתה רבקה נישאה לשלמה נדיב (שדרוביצקי).

שרה מרקוביץ-אריאלי (מימין) עם בתה התינוקת חנה. הגלויה נשלחה משרה, ישראל וחנה ליינס.

שרה מרקוביץ-אריאלי לבושה בלבוש מזרחי, עם נרגילה ותוף אקדח

"כִּי מֵדִי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל מרקוביץ

סיפורי משפחה

מקור: משפחת מרקוביץ

אביו נתנאל מרקוביץ היה בנו של יצחק מאיר מרקוביץ, שהיה מטובי כולל רומניה בצפת. אמו חנה פאייע, בת יעקב ישראל שלמן; סבו גרשון שלמן פלאצקר בן ישראל מפלוצק הגיע לחברון עם עלית החסידים בשנות הארבעים של המאה ה - 19.

בביתו של הרצל, נתינה הייתה ערך חשוב מאין כמוהו. שמם של הסב, ישראל יעקב שלמן ושל האב נתנאל מרקוביץ נזכרו ברשימות התורמים לנפגעי הפרעות בקישינוב. סבתו של הרצל, אסתר מושקה אשת ישראל יעקב, ניהלה בית תמחוי בחברון. גרשון פלאצקר, סבה של אמו, הגדיל לעשות בגמילות חסדים.

אסתרקה כוכבי, אחייניתו של הרצל, סיפרה כי סבה נתנאל וסבתה שרה (רעייתו השנייה) ארחו בביתם רבים לסעודות שישי ושבתי. מדי שבוע הייתה דודתה שרה, אחותו של הרצל, יוצאת לקרוא להם לאחר התפילה בבית הכנסת: "סבא היה מביא עמו שובל של גברים שסעדו את לבם בביתנו".

בכל בית צמחה רודה (פייג'ם, פיג'ל, רוטה). סבתה הייתה מכניסה לבגדיה שן שום ורודה נגד עין הרע. אסתרקה כוכבי הוסיפה וסיפרה כי בעתות מחסור נשלחו הילדים לקטוף חוביזה (חלמית). תמיד הייתה מלווה אותם אזהרה: לקטוף אך ורק את העלים העליונים שמא עברו שם בעלי החיים.

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

שער תלמוד תורה "שערי תורה" ביפו
(בנווה שלום) כיום, מעשי התלמידים של
בית המלאכה לנערים, בהדרכת יעקב
גולדמן בשנת 1917.

(מקור: Wikimedia Commons)

הרצל מרקוביץ

בית הספר תלמוד תורה

מקור:

מרקוביץ למד בתלמוד תורה בנווה שלום, בית
ספר לבנים בני משפחות חרדיות.

מוסד זה היה הראשון מסוגו בתי
הספר הנקראים "תלמוד תורה", שהגד
היג את ההוראה בעברית, בזמן שרוב
בתי הספר בארץ בימים ההם לא היו
כולם על טהרת העברית ושררה בהם
דורשונות, כידוע, שערי תורה נוסדו
לפני כארבעים שנה, על ידי רבה הראי
שון של יפו, הנאון ר' נפתלי הרץ
ז"ל מביאליסטוק. מיסדו של "שערי
תורה" ממש מוסד עליו את נפשו, כי
התידוש העיקרי שבו — הוראה בעבר
דית—היתה למורת רוח לקנאים, והר
בדים הגיעו לידו כך שהם באו ושברו
ישמשות בחלון הדרו של הרב, מנהל
שערי תורה.

העולם, 11.6.1912

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל מרקוביץ

שנות מלחמת העולם הראשונה

מקור: משפחת מרקוביץ

בית רוזנפלד, 1913
מקור: הטור המקוון של זאב גילי

עליזה פרידמן, אחייניתו של הרצל ובתה של אחותו פנינה, מספרת כי בעת מלחמת העולם הראשונה נשלחה אמה, הבת הבכורה במשפחה, יחד עם אחיה ואחיותיה לצפת אל בית הסב ומשם לראש פינה, לביתם של משה ומרים רוזנפלד.

נתן מרקוביץ אחיו של יצחק מאיר, סבו של הרצל, היה חתנו של משה רוזנפלד.

משה ומרים רוזנפלד עלו לארץ עם קבוצת משפחות ממוינשט שברומניה, ובעת שמרים כרעה ללדת, זקני צפת ובהם קרובי משפחתם הציעו להם להתארח בבתיהם. לאחר מספר חודשים מאסו משפחות העולים בחיים על חשבון "החלוקה" ועלו להתיישבות בראש פינה.

"כִּי מֵדִי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

אחי סבו, נתן מרקוביץ

מקור: עתונות יהודית היסטורית – השקפה, 8.5.1903

במאמרו מ-1903 מלין נתן מרקוביץ, אחיו של יצחק מאיר מרקוביץ ממונה כולל רומניה, על יחסו של עורך העיתון "השקפה" להקמת גני ילדים ישראלים, לעומת היחס למוסדות החינוך של המיסיון.

מכתבים להעורך

לכבוד עורך השקפה' שלום.

קראתי את שני עמורי התוך של השקפה היינו גיוון כ"ז וכ"ח כנ"ז ובענין בשם יהיו נקראים לדור ודור על אשר לחמת עבור תיטקות של נן הילדים שכוכבתן עתידין ישראל להנאל. ונחזון לך ארוני העורך עד העבר ועל ההנה ועל העתיד; מיום הופעת את עתונך בירושלם נטעת עץ הרעת לצעירי עמנו ותמיד לחמת טלחת טצה עבור השכלת צעירינו ולא נסנת אחר מסני החרטים והנדופים, ועתה, ארוני העורך, דע לך שקראתי את שני הגליונים האלו שתי פעמים, יען בפעם הראשונה לא האמנתי כלל למראה עיני ולמשמע אוני איך זה רבני האשכנזים והחסידים של ירושלם יאסרו איסור על נן ילדים ישראלי? וקראתי עוד פעם, שלא יהינו למוסרם רנן היקדים או הוחלט הרבר אצרי שזה אמת. ולמה לא האמנתי בפעם הראשונה? אספר כך מעשה שהיה ואניש לפניך את תלונתי על הרב ר' דובצי רשומשיטנא נברא ראש בית דין של החסידים מירושלם. בריח ניסן זה הניעני סכת מצפת מחי מר יצחק סאיר מרקוביץ טמונה דכולל רומניה, ושם הוא מתאונן לפני שיש אנשים סאנשי צפת שנותנים את בנותיהם לביה"ס של המסיון וכידו רק למחות בכני כולל רומניה ועל אחרים אין לו שום כח. ע"כ אשתדל שסנהיגי צפת יהיו סוכרחים למחות בכך תושבי צפת וספרתי את כל הנ"ל לרי אשר איעור לוי ושאלתיו מי הוא הראש בית דין של החסידים, וענה לי ר' דובצי, ומי הוא היועץ שלו, ר' נחום לוי, והבנתי שעלי לילך מקודם אל ידידי ר' לוי, והלכתי להדפוס שלו שתי פעמים ולא מצאתיו והלכתי ישר אל הרב"ד, בפעם הראשונה לא מצאתיו ובפעם השניה מצאתי את הרב והצעתי לו את סבוקשי, והביט עלי בעל איש משונע; היתכן, איש לובש מעיל קצה ומכנסים עד הנעללים ובלא סאות יבא ויבקש סכת לרבני צפת שימחו בידי נותני בנותיהם לביה"ס של המסיון? הוא נ"כ לא האמין למשמע אוניו, אבל סוף סוף ראה שהדבר כך הוא והבטיח לי שיכתוב ויתן די את המכתבים, ושאלתיו עוד פעם ואמר, בלי כל ספק שיכתב, ואני האמנתי לו ועזבתיו והלכתי לררכי ופנשתי

את ידידי ר' לוי וספרתי לו את פרשי הכל והוא בטוב לבו הבטיח לי שלא ינוח ולא ישקוש עד אשר הכל יעשה עצהיוט, וכיום הפוסתה פנשתי את ר' אשר ארועור לוי ושאלתי אם עשו את המכתבים וענה לי כי הרב חזר ברבורו. על מה ולמה? שאלתיו, והתחיל לתרץ לי בתרוצים אשר שקים מלאים מהם מוכנים אצל רבני ארצנו. ואסרתי לו זה לא יספיק כלל; יען גם אני מילידי ארצנו ובקי בתרוצים כאלה שאינם אלא דחיה בעלמא. וענה לי: מי ואמר שאנחנו מחויבים להאמין לך ולאחיק, כשיבאו מכתבים מעוד אנשים או נראה, ועתה הנני שואל את כל יהודי אשר יש לו רגש יהדות בקרקדו, הישמע כזאת? בנוע לבית ספר של מסיון אשר טעל פתחו יש שלט כתוב עליו באותיות גדולות; להפיץ את דת הנוצרית בקרב היהודים, הגה להשיג מחאה נגד האבות השולחים בנותיהם שמה צריך בקשות ומסליצי מליצות, ואחר כל הניעות הרב"ד ר' דובצי לא ישסור את מיצא שפתיו ויחזור ברבורו ולא יתן סכת מחאה. ואם נכבדי יהודי ירושלם יפתחו נן ילדים ישראלי בכל דקדוקיו וכבר יודעים בכל העולם מה זה נן ילדים וגם בארצנו יש יותר משה גני ילדים ישראלים, ומיסדי נן הילדים הם באמת דואנים לילדי העניים אשר בארצנו ואין להם שום מחשבה ורהו הרבנים מסהרים ומחליטים ואוסרים וחוזרים ואוסרים, החותם ברנשי כבוד לכא"א כמפעלו

נן מרקוביץ.

הרצל מרקוביץ

פעילות חברתית ופוליטית

מקור: אדומים: המפלגה הקומוניסטית בארץ ישראל / שמואל דותן

שמו של הרצל מרקוביץ מוזכר בספר "אדומים" בהיותו "מראשוני הנוער הקומוניסטי ביפו".

בדבריו של המזכיר הכללי של מפלגת הפועלים הסוציאליסטית (מפ"ס) גרשון-דוא באגען, כפי שהם מובאים בספר "אדומים", הוא הזכיר את שני החללים חברי מפלגתו משה הברפלד ושמואל בן-דוד, אולם לא הכיר ולא ידע כלל על הרצל.

בפועל, תנועת הנוער הקומוניסטי הוקמה כשלוש שנים לאחר מותו של הרצל, חבריו נשאבו אליה ולימים הפכו פעילים בה. מאיר סלונים חברו היה לאחד ממנהיגיה. יונה ברודקין הבוגר מבין הנערים הצטרף למפלגה ושירת בבריגדה הבין-לאומית. גם שמם של משה ונחמן לקר נזכר בתולדות המפלגה.

נראה כי הרצל חבר לקבוצה מנערי השכונה שהשתתפו בפעילות החברתית-תרבותית שהתנהלה ב"קלוב בורוכוב". היה זה מועדון מפ"ס. רוב חבריו של הרצל לא הגיעו ממשפחות בעלות רקע קומוניסטי, אולם במציאות של אותם ימים הרצל גילה רגישות לעוני ולסבל אותם ראה בסביבתו. כפי שסיפר אחיינו, עמיקם ריקלין. אחותו של עמיקם, אסתר'קה כוכבי, הוסיפה וסיפרה על הקשר והרקע המשותף של משפחתה עם משפחת סלונים: שתי המשפחות חברוניות והשתייכו לכולל חב"ד, ומשפחתו של מאיר סלונים (חברו של הרצל) עקרה ליפו מסיבות כלכליות.

"כִּי מֵדִי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל מרקוביץ

מאורעות מאי 1921 ביפו

הארכיון הציוני המרכזי

הריסות בית החלוץ לאחר המאורעות

ביום 1.5.1921, בעקבות מתחים בין קבוצות פועלים יהודים בתהלוכת יום הפועל, נפוצו שמועות שווא על פגיעת יהודים בערבים. במארג היחסים המתוח בין ערבים ויהודים תושבי ארץ ישראל, השמועות הביאו להתקוממות המון ערבי שהחל בפעולות התקפה וביזה.

ביפו נהרגו עשרות רבות בהתקפה על "בית החלוץ" ובפרעות שהתחוללו ברחובות, חלקן בהשתתפות שוטרים ערבים. התקפות הערבים התפשטו מאזור יפו אל מקומות יישוב נוספים בשפלה ובשרון, נמשכו ארבעה ימים ובמהלכן נפצעו למעלה ממאתיים יהודים. כחמישים ערבים נהרגו גם הם מאש כוחות הצבא.

מאורעות יפו היו לאבן-דרך בתולדות היישוב היהודי וביחסי היהודים עם שלטונות המנדט הבריטי, אשר הגיבו במענה חלקי לתביעות הערבים להפסקת כניסת יהודים לארץ.

"כִּי מֵדִי דְבָרִי בּוֹ זְכוֹר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל מרקוביץ

נסיבות מותו

מקור: עתונות יהודית היסטורית

בזוית הרחוב של ביתנו. ראיתי בבירור
כי איש, יהודי נפל מירית השומר 522.
אני חושב כי זה שנפל היה צעיר לא
נבוח. והדבר נמשך 4 | 8 שעה. בעת

אני עמדתי בתחלת הפרעות על גזוזטרה
בותי אבל כשהחילו לירות ונס עלי ירו
(כקיר יש עוד סימן היורה, על הנזוטריא)
הוכרחתי להכנס הביתה. ירדתי בשעה
4—או 4:30—לרחוב וראיתי את השומר
522 ושומר שני, נרמח לו 368, ומר
אטקינס לבוש בנדים אורחים חיפיע
בסביבותיני. ננשתו אליו וספרתי לו כי
ראיתי את השומר 522 הורג איש ודרשתי
לאסרו, מר אטקינס, כמדומני, נהן פקודה
לאסרו אבל אינני יודע אם נאסר או לא.

הארץ, 23.6.1921

על השתתפותם של השוטרים הערבים
ברציחות ספרו בשעתם עשרות עדים.
הם קראו אותם בשמותיהם או זכרו
יפה את המספרים שלהם.

„ביום א' ב-12.30 הלכתי בנוה-
שלום, ברחוב תלמוד תורה. מחנותי
ראיתי איך יהודים רצים וצועקים שהורג-
נים אותם. פתאום באו לרחוב שני
שוטרים, משני צדי הרחוב. השומר
האחד ירה על זקן יהודי אחד. הילד
הרצל מרקוביץ (בן י"ג) שעמד אצל
היהודי, צעק שוורים. השומר ירה שוב
בכוון אל הילד והמיתו כדגע. כשהת-
חלתי לצעוק ירה השומר גם בי, אך
החטיא את המטרה, ואני ברחתי.”

דבר, 1.5.1936

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֵנו עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל מרקוביץ

עדותו של דוד אלישבסקי

מקור: קונטרס ע"ח-ע"ט

דוד אלישבסקי, בן 40, בנוה שלום.
בעמדי על הגוזזטרא ביום א', בשעה 3 בערך, ראיתי ילד קטן בגיל 11
שנה בערך עומד ע"י ביהכ"ע האוסטרי על המדרכה וראיתי שישומר ערבי עומד
באותו רחוב, ע"י חנות הגוזז של מר גרוז וירה בילד הזה ברובה הגדול. שמעתי
את היריה והילד נפל מת באותו רגע. אח"כ נתאספו אנשים ולקחו את ההרוג
והכניסוהו לחצר מר ברנט.

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

רשימות החללים

מקור: עתונות יהודית היסטורית

ה ח ל ל י ם

<p>שמואל בן דוד נתן זינגרוב מרדכי אשור לא ידוע משה בן שמש יום טוב בן שמש מאיר אבניצקי שלום בן שלמה רוצ'בי משה ספרדיץ</p> <p>יהודה יצק אברהם יצק צבי שץ יוסף חיים פרני יוסף לואידור צבי גזית (קוטבי)</p> <p>חיים צבי גרינשטיין אבשלום גיסין נתן רפפורט זאב אורלוב</p>	<p>אהרון איצקוביץ משה הכרמלה ליב צרקסקי דובא צרקסקי שמואל סמוליאק מאיר אקרמן אברהם שניידר יצחק גילר שמואל סגל אשר צירין מרדכי תגר</p> <p>הרצל מרקוביץ</p> <p>ניסן קובלנץ יונה פונגש שמחה ברלין מיכאל ברויטמן יעקב לפנק מרדכי פינקלשטיין יצחק טבק חיים מבורך יצחק כהנמן (ברכהון) דוד צבי כצנר</p>
--	---

ה ר ש י מ ת ה כ ל ל י ם ש ל ה ה ר ו ג י ם
ש ה ו צ א ו מ ב י ת ה ג מ נ ס י ה ל ק ב ר ו ת :
אהרון איצקוביץ, משה אברפלד, שמואל סגל, שמואל
סמולר — מסלת חדשה, טובה צרקסקי — בית החלוצ,
מר צרקסקי (בעל הנ"ל), מרדכי תגר, אשר צירין,
הרצל מרקוביץ, ניסן קובלנץ, יונה זליג פיגל, מאיר
אקרמן, שמחה בן מאיר ברלין, מיכל ברויטמן,
אברהם שניידר — מסלת חדשה, גילר — הרוקח של
בית החלוצ, יעקב ומניק טשפוטובק, מרדכי פינ-
קלשטיין, יצחק טבק, חיים מבורך, יצחק בן אברהם
כהנמן, אברהם יצק, יהודה יצק, יוסף חיים ברנר
הסופר, צבי גונין, צבי שץ, יצחק כהן, שמואל בן
דוד מבולגרית, מרדכי בן אסודי מהונגריה, נתן
נובורק, י. לואידור ושנים בלתי ידועים.
שמות יתר ההרוגים לא ידועים עדיון.

הודעה ע"ד תמותה

שם הנפטר ומשפחתו: מר מרדכי מרדכי

שם אביו: מר מרדכי אביו: מר מרדכי

שנתו: 1921 שנת אביו: 1880 אביו: מר מרדכי

הזמן: 9.2.21

עדתו: התורה

נתנתו: התורה

כמה זמן היה בארץ: 40 שנה

הוק, אלמן, נרש: נרש

כמה זמן נשוי: 20 שנה

מולדתו: ירושלם

מלאכתו: מורה

יום המיתה: 1.5.21 האריך עברו ואירשו: כן

יום הקבורה: 2.5.21

משך המילה: 10 שנים

מדת המורה: 10 שנים

מקום מושב (עיר, שטנה, רחוב, בית): ירושלם

יום וזמן קבורה: 2.5.21 תר"פ

התימת המודיע

מקום קבורתו: 23

השורה: 23 המספר: 23

מינון: 23

משמאל: 23

התימת החק: 23

הרצל מרקוביץ

רישום קבורה

מקור: חברה קדישא תל אביב

רישום קבורתו של הרצל מרקוביץ, בן נתנאל.

עדתו: אשכנזית

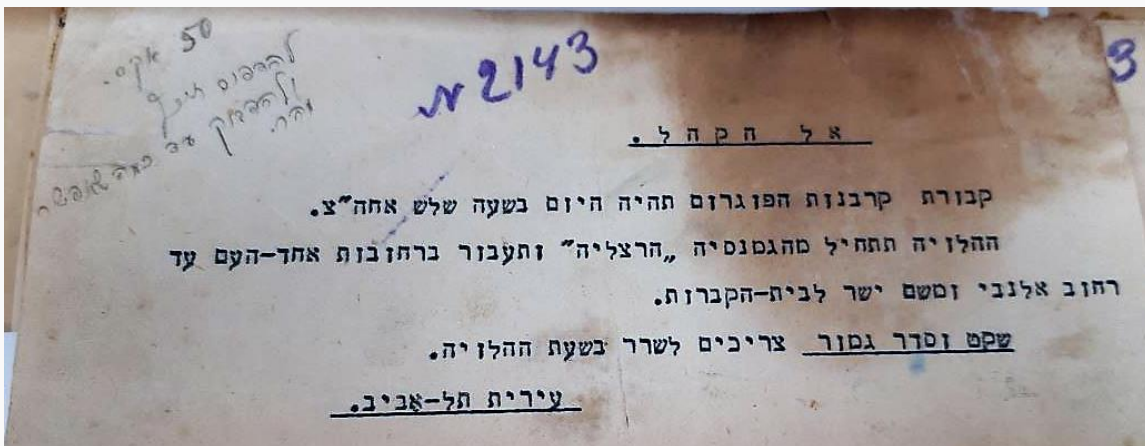
נתינותו: מקומית

מולדתו ביפו

מלאכתו: תלמוד תורה

נהרג בפרעות 1 למאי 1921

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

ארכיון עיריית תל אביב-יפו

הודעה לציבור על סדרי הלוויה

הרצל מרקוביץ

הלווית חללי המאורעות

ארכיון מכון ז'בוטינסקי

מסע הלוויה ברחובות תל אביב

הארכיון הציוני המרכזי

מסע הלוויה מהגמנסיה אל בית הקברות

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

— אתמול התחיל המשפט של השומר מספר 522 הנאשם ברצח הילד מרקוביץ.
בהמשך החקירה נשאל התובע הכללי עיי היו"ר, אם הוא מניח כי הילד
נרצח ע"י השומר הנאשם. התובע הכללי ענה: ל א . אני מניח, כי הילד נרצח
ע"י שומר רוכב.

הבוקר, יום ג', הניש העייד פיינשטיין. בא כח אב הנרצח, בקשה לחפסיק את
המשפט ולמסור לתובע הכללי לעשות חקירת נוספת. אחרי התיעצות של 16 רגע
החליט המשפט לא למלאות את הדרישה הזאת, אבל לרשים אותה בפרוטוקול.

הרצל מרקוביץ

הליך המשפט

מקור: עתונות יהודית היסטורית

הארץ, 3.8.1921

— עס"י פסק הדין שהוכרו אחסול
בבוקר יצא השומר גוי 522 לחפשי. כידוע,
נאשם ברצח הילד מרקוביץ ובהשתתפות
במעשי השוד בראשון למאי.

הארץ, 8.8.1921

דיעות מיפו

משפט רוצח הילד מרקוביץ
נמשכת חקירת השומר 522, הנאשם
ברצח הילד מרקוביץ. עד עתה נחקרו 11
עדים עכרים ועד ערבי אחד, אחסול
הביא הנאשם לעדים את השוטרים שהיו
אחו יחד במאורעות יפ". החקירה נמשכת.
חברי בית המשפט בקרו את סקום רצח
הילד.

הארץ, 7.8.1921

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֵנו עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

צילום: משה קפלנסקי, מקור: האנצקלופדיה העירונית של תל אביב

בוני המצבה בשנת 1924

הרצל מרקוביץ

קבר חללי המאורעות

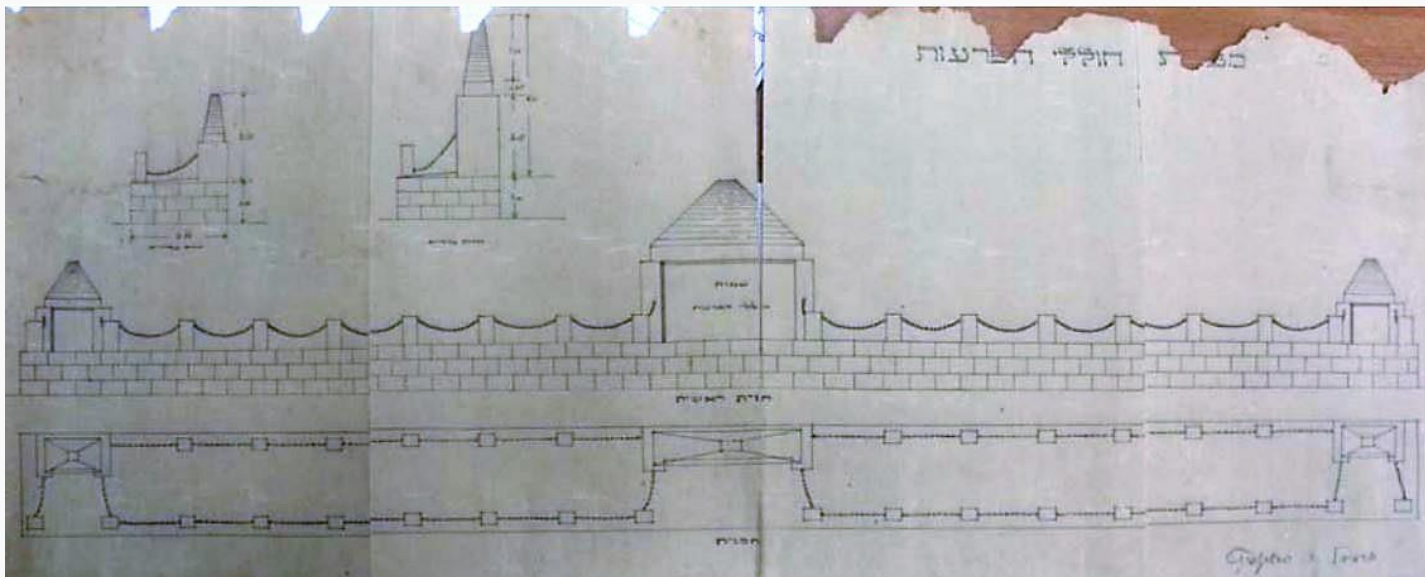
אל אמני הארכיטקטורה והפסול

ארבעים ואחד קדושי האמה מצאו קברם
 בימי הפרעות ביפו בראשון למאי דאשתקד !
 עתה יגש הצבור להקים מצבה לזכרם.
 המצבה על קבר קדושים אלה צריכה
 להביע את כל עומק הטרגדיה של מאורע
 איום זה.

חננו פונים, איפוא, אל אמני
 הארכיטקטורה והפסול בהצעת כי כל אחד
 יקדיש מכתות נפשו לעד תכנית מתאימה
 למצבה זו.

כל היצירות תעמידנה לפנינו שופטים
 שנבחרו מטעם חבר אמנים ב"כ אנרת
 הסופרים וב"כ יעד המצבה.

השופטים הם האדריכלים : י ברלין
 ת"א ; י מיטלר (ת"א) וי קופמן ויזשלב;
 ב"כ אנרת הסופרים א. כרש וב"כ ועד
 המצבה א. פפר.

מעוז עזריהו / מקום לזיכרון

תכניתו של דב הרשקוביץ למצבה על קברי חללי המאורעות

דאר היום, 5.7.1922

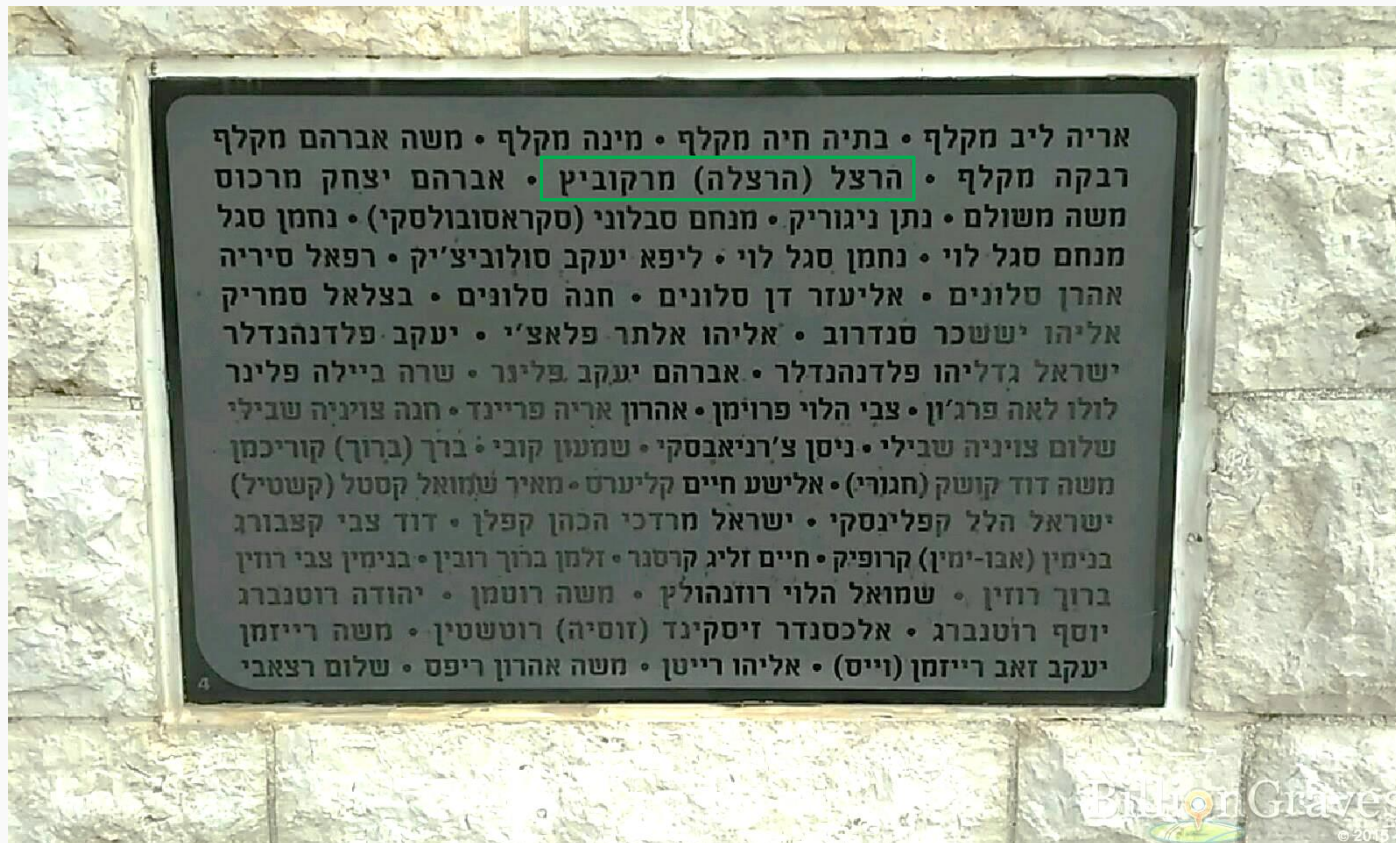
"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֵנו עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

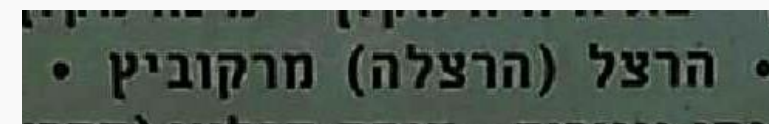
הרצל מרקוביץ

האנדרטה לזכר חללי פעולות איבה בהר הרצל

מקור: BillionGraves

שמו של הרצל מרקוביץ בלוח
הזיכרון לאזרחים חללי פעולות
איבה בהר הרצל.

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

דף 30
אזור נוח-שלום-יפו
רשימה כללית של האוכלוסין היהודים בתל-אביב, יפו והשכונות
לפי מפקד אלול תרפ"ח.

No.	שם המשפחה	השם הפרטי	שם האב	הגיל	מלאכה או עסק	הכתבה
1656	מרדכוך	יהודה	יעקב	52	פקיד	נ"ש ר" קהלה יעקב 23
7	"	פרידה	"	40	"	"
8	"	אחרן	"	22	ה"ש	"
9	"	יוסף	"	19	הפר	"
1660	"	אלברט	"	17	ה"ש	"
1	"	מלכה	"	14	תלמידה	"
2	מרשה"ן	יהיה?	"	50	"	9
3	"	מרים	"	49	"	"
4	"	אברהם	"	23	"	"
5	"	יהושע	"	20	"	"
6	"	דוד	"	18	"	"
7	מר יצ	לאה	ישראל	28	נתמכת	25
8	מרקוביץ	נחמיאל	יצחק מאיר	50	שען	ב.ב. מרקוביץ 7
9	"	שרה	"	30	"	"
1670	"	זלמן	"	19	"	"
1	"	יפה	"	18	"	"
2	"	שרה	"	16	"	"
3	"	נחמה	"	6	"	"
4	"	שולמית	"	4	"	"
5	"	יעקב	"	3	"	"
6	משא"ל יצ	רחמי"ן	משאל	20	רוכל	18
7	"	רחל	"	18	"	"
8	"	משה	"	13	"	"
9	משה	שלמה	מנחם	22	מנדלר	"
1680	"	אפרים	"	20	"	"
1	"	משל	"	13	"	"
2	משה (מזח"י)	הלל	משה	65	רוכל	"
3	"	גורג"י	יוסף	30	"	"
4	"	גוליש	צורא	7	"	"
5	"	שרה	הלל	1	"	"
6	משה	שרה	אחרן	58	בובכת	23
7	"	שמעון	"	15	רוכל	"
8	"	פנחס	"	10	תלמיד	"
9	"	מנחם	"	8	"	"
1690	משא"ל יצ	פנחס	אחרן	38	פועל	27
1	"	רבקה	"	26	"	"
2	"	משה	"	9	תלמיד	"
3	"	מנחם	"	5	"	"
4	מת"ח	יהודה	משה	59	חל"ל	"
5	"	ארמיזה	"	58	"	"
6	ב"א ח	חביבה	יעקב	31	בנאי	"

הרצל מרקוביץ

מפקד האוכלוסין בתל אביב-יפו, 1928

מקור: העמותה למחקר גנאולוגי בישראל IGRA

ברישומי משפחת מרקוביץ לשנת 1928 מופיעים נתנאל מרקוביץ ורעייתו שרה, אחות אשתו הראשונה חנה פאייע, עם ילדיהם נחמה, שולמית ויעקב. עוד מתגוררים בבית המשפחה ילדיהם של נתנאל וחנה: זלמן, יפה ושרה.

כתובת מגורי המשפחה בבית מרקוביץ בנווה שלום.

ברישומים עירוניים משנת 1929 מפורטת כתובת ביתם כרחוב שטיין 35, נווה צדק.

8	מרקוביץ	נחמיאל	יצחק מאיר	50	שען	ב.ב. מרקוביץ 7
9	"	שרה	"	30	"	"
1670	"	זלמן	"	19	"	"
1	"	יפה	"	18	"	"
2	"	שרה	"	16	"	"
3	"	נחמה	"	6	"	"
4	"	שולמית	"	4	"	"
5	"	יעקב	"	3	"	"

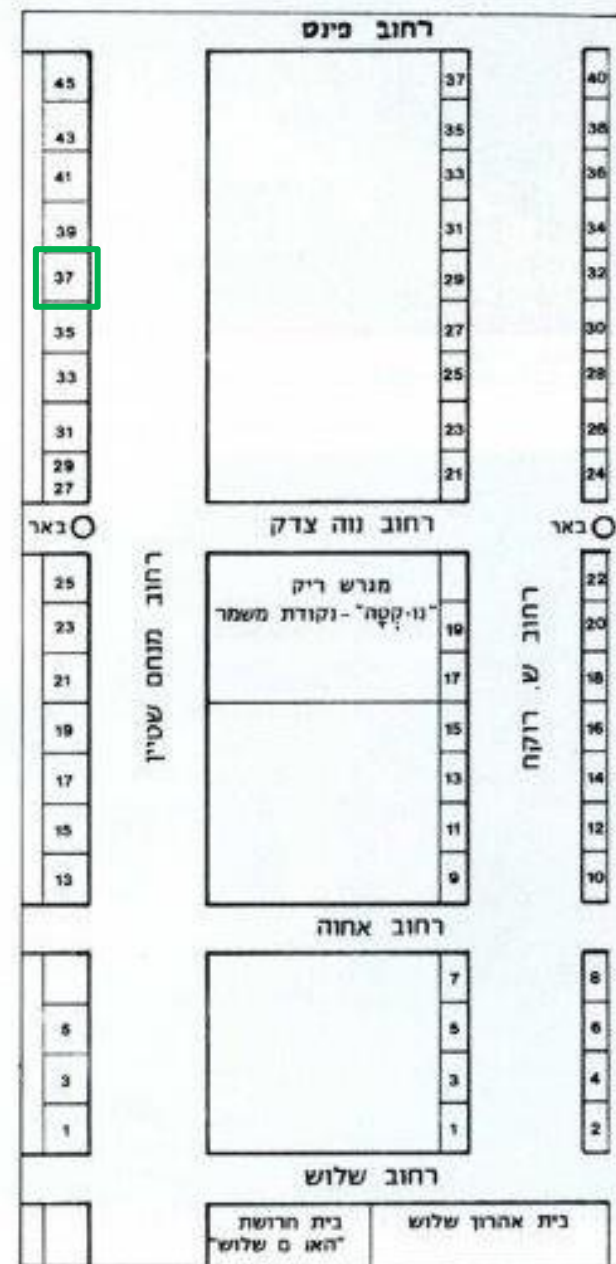
"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל מרקוביץ

בית משפחת מרקוביץ

מס' בית	רחוב שטיין
1	בית סקר
3	נגריית סקר
5	בית נרודנציג
13	בית אמב"ש
15	בית אלישר
17	בית מהודר
19	בית קורקידי
21	בית אנתניר
23	בית חומסקי
25	בית בלכמן
27	בית שוסטרמן, חנות מכולת
29	בית שוסטרמן
31	?
33	בית יעקב גולדמן, מזכיר ועד עדה, יפו
35	בית ישראל פלסוורס, שער, נבאי
37	בית נתנאל מרקוביץ
39	בית שייע רזניק
41	בית מרדכי ברוייטמן, סוחר עץ
43	בית בצלאל לאפין, סוחר
45	בית הרשל מרקוס, בית חרושת לסבון

רחוב שטיין בשכונת נווה צדק, 1970, בעדשת מצלמתו של חוני המעגל. מקור: האנציקלופדיה העירונית של תל אביב.

בתי יפו-תל אביב מספרים: תולדותיה של העיר הראשונה, פנחס בן-שחר, 1990.
 מקור: ארכיון עיריית תל אביב יפו, באדיבות רבקה פרשל גרשון - מרכזת פניות הציבור למידע ועיון

42 דף
אוור כות-שלום-יפו
רשימה כללית של האוכלוסין היהודים בתל-אביב, יפו והשכונות לפי מפקד אלול רנפ"ח.

No.	שם המשפחה	השם הפרטי	שם האב	הגיל	מלאכה או עסק	הכתבת
2314	שבתאי	נסים	יצחק	35	שמש	רח" ולווין 77
15	"	חיה	"	34	"	"
16	"	אסתר	"	8	"	"
17	"	פנינה	"	4	"	"
18	שבתי	אברהם	יוסף	21	רוכל	נ"ש בית סוינדי
19	שבתי	שלמה	יצחק	60	בית קפה	"
2320	"	לאה	"	38	"	"
1	"	פרגלית	"	18	"	"
2	"	יצחק	"	14	כבית	"
3	"	אפרים	"	11	תלמיד	"
4	שרה לבן	אליהו	גרשון יואל	37	פקיד	"רח" המסגד
5	"	שרה	מנדיל	34	"	"
6	"	אריה	אליהו	10	"	"
7	"	יהודה	"	13	"	"
8	שוחמי	חיים	אליהו	56	סנדלר	"קהלת יעקב 15
9	"	דיכרי	"	45	"	"
2330	אסתר	אסתר	"	20	כבית	"
1	לאון	לאון	"	17	תלמיד	"
2	ספרה	ספרה	"	14	"	"
3	יוסף	יוסף	משה	50	עושה מסגרות	בית אבו דרויס
4	רחל	רחל	"	40	"	"
5	פורטון	פורטון	"	14	"	"
6	משה	משה	"	17	"	"
7	שולמל-כהן	יוסף	שלמה	43	מכבסה	"רח" התחנה
8	"	רחמה	יצחק	26	"	"
9	"	פורטונה	יוסף	11	תלמיד	"
2340	"	אלגרה	"	8	"	"

הרצל מרקוביץ

מפקד האוכלוסין בתל אביב-יפו, 1928

מקור: העמותה למחקר גנאולוגי בישראל IGRA

מושקה שלמן, סבתו של הרצל מרקוביץ, אמם של חנה, שרה ומשה, עברה מחברון לאחר מות בעלה ישראל יעקב, לשכונת נווה שלום, כדי להיות קרובה לילדיה. בחברון, אסתר מושקה ניהלה בית תמחוי.

שלמן מושקה חיים דוב 60 35

6	שחר	זלמן	29	רוקח	" ברנס 2
7	"	פרידה	28	אליעזר	"
8	"	מנינה	2	זלמן	"
9	שטריק	יהיה	30	מתקן נעל	"הרכבת משה ג'רטו
2350	"	נחליה	28	משה	"
1	שטרן	יוסף	30	מרדכי	"נ"ש בית פינגולד
2	"	פרידא	29	"	"
3	"	ירנה	5	"	"
4	"	שולמית	2	"	"
5	"	דוד	1	"	"
6	ש כ ח	משה	26	סוחר	"ע"י ב"ס אסקי
7	"	זכיה	26	ציון יריד	"
8	"	ציון	1	משה	"
9	"	יצחק	3	"	"
2360	שלוש	מחלו	36	מסעוד	בית אלי עסמן
1	"	חנה	30	"	"
2	שלמה	אברהם	67	יצחק	"נ"ש רח" התחנה
3	"	רבקה	60	שבתי	"
4	"	שבתי	23	אברהם	"
5	"	יצחק	10	תלמיד	"
6	שלמן	אברהם	60	יצחק	"בית אברהם חיים
7	שלום	מושקה	36	חיים דוב	"אמזליג
8	שלנג	חיים בנימי	34	שלמה	"ע"י מנדל סלונים
		יניד			

בתי אמזלג, מקור: האנציקלופדיה העירונית של תל אביב

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

הרצל מרקוביץ

משפחת מרקוביץ

מקור: פורום חברות קדישא

זיסל מרקוביץ ז"ל
בת יעקב יוסף
ת. פטירה: יד אדר תרצ"ה | 17/02/1935
(סבתו של הרצל, אם אביו)
תל אביב - נחלת יצחק
חברה קדישא תל אביב-יפו והמחוז
גוש 2 | אזור 9 | שורה 8 | מקום 7

מושקה אסתר שלמן ז"ל
בת דב
ת. פטירה: יב אלול תרצ"ט | 27/08/1939
(סבתו של הרצל, אם אמו)
תל אביב - נחלת יצחק
חברה קדישא תל אביב-יפו והמחוז
גוש 2 | אזור 16 | שורה 9 | מקום 28

שרה מרקוביץ ז"ל
בת יעקב ישראל
ת. פטירה: יב אייר תשל"ו | 11/05/1976
(אחות אמו, אשתו השנייה של אביו)
חולון - (תל אביב דרום)
חברה קדישא תל אביב-יפו והמחוז
גוש 6 | אזור 1 | שורה 1 | מקום 17

נתנאל מרקוביץ ז"ל
בן יצחק מאיר
ת. פטירה: י טבת תש"ב | 29/12/1941
(אביו של הרצל)
תל אביב - נחלת יצחק
חברה קדישא תל אביב-יפו והמחוז
גוש 2 | אזור 32 | שורה 14 | מקום 11

